

References

1. Bonk, C. J., & Graham, C. R. (Eds.). (2006). The handbook of blended learning: Global perspectives, local designs. Pfeiffer.
2. Fullan, M. (2001). Leading in a culture of change. Jossey-Bass.
3. Fullan, M. (2016). The new meaning of educational change (5th ed.). Teachers College Press.

ФОРМУВАННЯ ПРАГМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У АЗЕРБАЙДЖАНСКИХ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Мунтян Олександр Олександрович

кандидат філологічних наук, доцент

Кафедра філології та перекладу

Київський національний університет технологій та дизайну

Україна

У методиці викладання української мови як іноземної формування прагматичної компетентності – здатності адекватно використовувати мовні засоби залежно від соціокультурного контексту – набуває особливого значення для азербайджанських студентів, чия культурна парадигма, заснована на тюрксько-ісламських традиціях, суттєво відрізняється від українсько-слов'янської. Міжкультурні завдання, що інтегрують зіставлення норм поведінки, етикету, невербальних сигналів і мовленнєвих актів, дозволяють не лише уникнути прагматичних невдач, але й розвинути емпатію, гнучкість і міжкультурну чутливість.

Прагматичні труднощі азербайджанських студентів зумовлені контрастом культурних скриптів. В азербайджанській культурі домінує висококонтекстуальна комунікація, де непрямі вислови, ввічливі відмови й уникнення конфронтації є нормою. В українській – низькоконтекстуальна, з прямою, але ввічливою експресивністю. Наприклад, запрошення «Приходь у гості!» в Україні сприймається як щира пропозиція, тоді як в Азербайджані аналог «Gəl qonaq ol» часто є ритуальним. Студенти можуть інтерпретувати українське запрошення буквально, але відповідати непрямом: «Іншаллах» замість чіткого «Дякую, прийду».

Міжкультурне завдання «Етикет запрошення» моделює ситуацію. Студенти отримують картки: українська – «Запрошую на чай у суботу о 18:00», азербайджанська – «Gəl, çau içək» (без конкретики). Завдання: зіставити, пояснити різницю, скласти діалог. Український варіант: «– Приходь у суботу на вечерю! – З радістю, о котрій?». Азербайджанський: «– Gəl evə – Bir gün gələrsən». Після рольової гри студенти формулюють: «В Україні потрібна конкретика, в Азербайджані – гнучкість».

Завдання «Ввічлива відмова» тренує непрямі стратегії. В Україні: «На жаль, не зможу, але дякую за запрошення». В Азербайджані: «Çox istərdim, amma...» (з подальшим виправданням). Студенти складають таблицю:

Ситуація	Українська відмова	Азербайджанська відмова
Відмова від вечері	Вибач, маю справи, іншим разом	İnşallah, başqa vaxt

Після аналізу створюють гібрид: «На жаль, цього разу не вийде, але дуже дякую, наступного разу обов'язково». Гра знижує ризик образи.

Невербальна комунікація – зона конфліктів. В Азербайджані тривале зорове контактування з викладачем – повага, в Україні – надмірна наполегливість. Завдання «Мова тіла»: відеофрагменти (українське рукостискання vs азербайджанське легке торкання). Студенти імітують: «В Україні – міцне рукостискання, в Азербайджані – легке, з поклоном». Рольова гра: «Представлення викладачу» – студенти обирають жест, пояснюють культурний код.

Мовленнєвий акт подяки різниться за інтенсивністю. В Україні: «Дякую!», в Азербайджані: «Çox sağ ol, Allah saxlasın». Завдання «Подяка в контексті»: ситуація – допомога з валізою. Український варіант: «Велике дякую!». Азербайджанський: «Minnətdaram, çox sağ ol». Гібридний діалог: « – Дякую за допомогу! – Нема за що, будь ласка!». Студенти записують аудіо, аналізують тон.

Завдання «Культурний шок» використовує кейси. Кейс 1: український викладач каже «Не турбуйся» (розрада), азербайджанський студент чує як ігнорування. Завдання: пояснити, скласти альтернативу: «Все буде добре». Кейс 2: азербайджанське «Vuur» (проходьте) vs українське «Проходьте, будь ласка». Студенти: «Тепер я розумію, коли українці кажуть “ні” м'яко». Теоретичне підґрунтя – принцип контрастивної прагматики: зіставлення знижує етноцентризм. Міжкультурні завдання розвивають метапрагматичну свідомість – уміння рефлексувати над власними й чужими стратегіями.

Отже, міжкультурні завдання є ефективним інструментом формування прагматичної компетентності азербайджанських студентів, оскільки моделюють реальні комунікативні ситуації, активують емпатію та гнучкість. Метод сприяє уникненню міжкультурних непорозумінь і формуванню глобальної мовленнєвої особистості. Подальші дослідження доцільно спрямувати на створення цифрової платформи з міжкультурними кейсами (україно-азербайджанський модуль) та лонгітюдний аналіз впливу на довготривалу адаптацію студентів в Україні.

Список використаних джерел

1. Мунтян О. О. Розвиток зв'язного мовлення студентів-інофонів під час вивчення комунікативних тем «Моя сім'я», «Мій день» і «Мoje місто» / Мунтян Олександр Олександрович // Theoretical and practical scientific achievements: research and results of their implementation: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the VIII International Scientific and Theoretical Conference, February 21, 2025. Liverpool, England, United Kingdom: International Center of Scientific Research – Pp. 144 – 145.